

**ДО
АКРЕДИТАЦИОННИЯ
СЪВЕТ НА НАОА**

ДОКЛАД

**НА ПОСТОЯННАТА КОМИСИЯ ПО СТОПАНСКИ НАУКИ И УПРАВЛЕНИЕ
ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗВЪРШЕНОТО ОЦЕНЯВАНЕ ПО ПРОЦЕДУРА
ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ВИШЕТО УЧИЛИЩЕ ПО
МЕНИДЖМЪНТ - ВАРНА**

Уважаема г-жо Председател на АС на НАОА,

Постоянната комисия по стопански науки и управление предоставя на Вашето внимание настоящия доклад за резултатите от извършеното оценяване по процедурата за институционална акредитация на Висшето училище по мениджмънт – гр.Варна

Докладът е разработен съгласно чл. 88а, ал. 5, т. 2 от ЗВО, чл. 33, ал. 1, т. 2 и чл. 35, ал. 1 от ПДНАОА и приетите от Акредитационния съвет на НАОА /20. 10.2016 г./ критерии за институционална акредитация на висшите училища в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в европейското пространство за висше образование (ESG)- част 1 /1-10/ и по смисъла на чл.77, ал.2 от ЗВО.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ПРИ ПРЕХОДНАТА ИНСТИТУЦИОНАЛНА АКРЕДИТАЦИЯ

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНА АКРЕДИТАЦИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИШЕ ОБРАЗОВАНИЕ (ESG) – ЧАСТ 1 (1-10) И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 77, АЛ. 2 ОТ ЗАКОНА ЗА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ (ЗВО)

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

Решения	Номер и дата на протокола/дата на извършеното действие
Информация за решението на АС по процедурата за оценяване на проекта за преобразуване на колежа в специализирано частно висше училище	17.10.2013 г./ Протокол No.18
Откриване на процедурата от АС	04.05.2017 г./ Протокол № 11
Утвърждаване на състав на ЕГ от АС	22.06.2017 г./ Протокол № 17
Извършено посещение на ЕГ във ВУ	02.07 - 05.07.2017 г.
Обсъждане и приемане на доклада на ЕГ от ПК	29.11.2017 г./ Протокол № 23
Обсъждане и приемане на доклада на ПК и изпращането му до ВУ за становище	06.12.2017 г./ Протокол № 24
След изтичане на срока по чл. 35, ал. 2 от ПДНАОА (относно становището на оценяваната институция) ПК предоставя доклада на АС	

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА ИНСТИТУЦИОНАЛНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ВУМ - Варна

Народното събрание на Република България с решение от 21 май 2015 г. (ДВ. бр. 38/26.05.2015г.) е преобразувало частното висше училище „Международен колеж” - Албена в специализирано частно висше училище с наименование „Висше училище по мениджмънт” със седалище гр. Варна и предмет на дейност - подготовка на кадри с висше образование по специалности от професионални направления „Администрация и управление“, „Икономика“ и „Туризм“. С решение на Акредитационния съвет на НАОА от 2015 г. (Протокол №15/20.07.2015) е дадена положителна оценка на Проект за откриване на професионално направление 4.6 Информатика и компютърни науки за ОКС „бакалавър“ и ОКС „професионален бакалавър“.

При оценяването на проекта за преобразуване на колежа в специализирано висше училище Акредитационният съвет на НАОА е направил пет препоръки:

ПРЕПОРЪКА 1. Да се осигури адекватна квалификационна структура на академичния състав, която да съответства на предвидените за развитие професионални направления и на специалностите в тях.

Към 30.06.2017г. обучението на студентите във ВУМ се осъществява от 82 преподаватели на ОТД, от които 35 са хабилитирани (42.7%), в т.ч. 10 професори и 25 доценти. От нехабилитираните преподаватели 14 са с ОНС „доктор”. На граждански договор се привличат опитни лектори. Средната възраст на преподавателския състав е 46 години.

Препоръката е изпълнена.

ПРЕПОРЪКА 2. Да се разшири научноизследователската и публикационна дейност в предвидените за развитие три професионални направления.

След преобразуването във ВУМ (2014-2017 г.) членовете на научноизследователския екип във ВУМ са участвали в общо 25 образователни и изследователски проекти, в т.ч. 6 университетски, 4 национални и 15 международни. Реализирали са общо 376 публикации, в т.ч. 188 в чужбина (50 %), като се констатира трайна положителна тенденция при нарастване броя на публикациите в чужбина, както и на публикациите в индексирани в Scopus списания, по години на периода.

Препоръката е изпълнена.

ПРЕПОРЪКА 3. Да се внедри система за електронно администриране на учебната и научноизследователска дейност, осигуряваща достъп на заинтересованите страни.

ВУМ има разработена и внедрена *web*-базирана информационна система (ИС) в автоматизирана подкрепа на различните отдели и отчитането на дейността на академичния състав в т.ч. и за електронно администриране на учебната и научноизследователската дейност. Системата осигурява възможности за: управление на студентското състояние; мониторинг на процеса на обучение; реструктуриране и обновяване на квалификационни характеристики, учебни планове и програми; създаване на електронен разпис на учебния процес; усъвършенстване движението на учебно-методичната документация; отчитане заетостта и публикационната дейност на академичния състав. За всеки преподавател от системата могат да се получат данни за публикационната му активност, участия в конференции, проекти и научни мрежи, изготвени рецензии, в качеството му на експерт и член на редакционни колегии, цитиране на трудовете му и др. Всички системи осигуряват необходимата информация онлайн, което помага много за бързото и гъвкаво управление на училището.

Препоръката е изпълнена.

ПРЕПОРЪКА 4. Да се въведат писани стандарти за разработване на учебна документация.

ВУМ има разработени Стандарти за разработване на учебна документация, включващи Стандарт за разработване на квалификационна характеристика на специалност, Стандарт за разработване на учебен план и Стандарт за разработване на характеристика на учебна дисциплина. Стандартите са част от вътрешната нормативна база, регламентираща учебния процес, която е обединена в Система за управление на качеството на учебния процес.

Препоръката е изпълнена.

ПРЕПОРЪКА 5. Да се обнови и обогати специализирания библиотечен фонд по професионалните направления на книжен и на електронен носител.

За периода след преобразуването на висшето училище базите данни са увеличени с 445 библиотечни документа, в т.ч. и с литература за новоразкритото ПН 4.6 Информатика и компютърни науки. Към 31.12.2016 г. библиотечният фонд включва 14 007 библиотечни единици, в т.ч. книги и картографски документи, и некнижни документи. Броят на библиотечните документи, включени в електронни каталози е 11317, а броят на заглавия в електронни каталози и картотеки - 11789.

Препоръката се изпълнява.

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНА АКРЕДИТАЦИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИШЕ ОБРАЗОВАНИЕ (ESG) –ЧАСТ 1 (1-10) И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 77, АЛ. 2 ОТ ЗВО

СТАНДАРТ 1. ПОЛИТИКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 1.1. Висшето училище има документирана, публично оповестена, с официален статут и отчетност политика за осигуряване на качеството като част от стратегическото управление на образователната институция в интерес на обществените потребности

По 1.1.1. ВУМ има подходящо определени мисия, визия и политика, които създават условия и показват отговорността на ръководството за развитие на културата за качеството във всички сфери на дейност. Политиката по качеството е публично оповестена в сайта на ВУ, наред със съпътстващите я документи. Създадена е подходяща организационно-функционална структура, гарантираща добро управление на всички дейности, осигуряващи качеството. Създадени са подходящи органи за управление и звена за осигуряване на качеството във висшето училище.

Висшето училище по мениджмънт (ВУМ) има приети и публично оповестени в сайта си (<https://vum.bg/bg/za-vum/>) мисия, визия и ценности, насочени към осигуряване на качеството в резултатите от своята дейност. Провеждането на политика по качеството в образователната и научната сфери се гарантира от **Комисията за осигуряване и оценяване на качеството (КООК)**. В резултат на това е изградена култура на качеството, която се основава на ефективна взаимовръзка между убеждения, правила, действия, модели за взаимодействие и комуникация между членовете на вътрешната среда и представители на външната. Всички приети стратегически документи очертават виждането на ръководството за развитието на висшето училище в

следващите 5 години, като залагат качеството в основата на всички отделни направления, които частните стратегии обхващат. В деклариранията публично **Политика по качеството**, ръководството ясно определя приоритетите си. Изградени и функционираат **органи, пряко натоварени с контрола върху качеството**: Заместник ректор Учебна дейност и качество, Комисия за етика и академично единство (Контролен съвет), Комисия за осигуряване и оценяване на качеството (КООК). В рамките на сертифицираната система по качеството, във висшето училище действа Комплекс от взаимосвързани вътрешни нормативни документи като Система за управление качеството на учебния процес във ВУМ, Системата за управление на качеството на научноизследователската дейност и управление на проекти, Система за управление на връзките със заинтересованите страни, Система за управление качеството на следдипломната квалификация и професионално обучение.

По 1.1.2. Висшето училище организира и провежда образователната си и научно-изследователска дейност въз основа на формулираните мисия, визия, ценности и политика, насочени към осигуряване на качеството на високо професионално ниво. ВУМ е определило, оповестило и следва стратегически теми на стабилно и устойчиво развитие, насочено към престижни позиции в национален и международен мащаб.

ВУМ извършва обучение на студенти в две области на науката: Социални, стопански и правни науки, Акредитирани професионални направления 3.7 Администрация и управление, 3.8 Икономика и 3.9 Туризм за придобиване на ОКС „професионален бакалавър” и Природни науки, математика и информатика, Акредитирано професионално направление 4.6. Информатика и компютърни науки за обучение в ОКС „професионален бакалавър”.

Обучението по посочените професионални направления се осъществява в следните основни структурни звена на ВУМ: Стопански факултет (катедра „Икономика и управление“ и катедра „Туризм“), Международен колеж (катедра „Информационни технологии и приложни бизнес науки“ и Департамент по модерни обучителни методи).

Стратегията за развитие на ВУМ в периода 2016-2020 г. включва следните пет стратегически теми/области на развитие, по които академичната общност на ВУМ в диалог и тясно сътрудничество с различни външни заинтересовани страни е постигнала дългосрочно споразумение: (1) образование и обучение, (2) наука и иновации, (3) интернационализация и глобализация, (4) трансфер на знание и взаимодействие с бизнеса и местната общност, и (5) лидерство и финансова устойчивост. Във всяка от стратегически теми/области на развитие са поставени съответни стратегически цели, за постигането на които са планирани конкретни инициативи.

Мисията, целите и задачите на висшето училище са оповестени в интернет страницата на ВУМ, а така също са поставени и на табла във фойетата на Стопанския факултет и Международния колеж и по този начин са достъпни до знанието на всички преподаватели, студенти, административен състав и външни заинтересовани страни.

Изпълнението на мисията, целите и задачите е предмет на непрекъснат мониторинг, видно от Годишните доклади на ректора, от анализите и коментарите на изпълнение на мисията, от целите и задачите на ВУМ. Докладите се обсъждат и приемат на общи събрания на Висшия академичен борд.

По 1.1.3. ВУМ налага политика и развива добри практики за осъществяване на взаимовръзка между научни изследвания и постигнатите от преподавателския му състав и чуждестранните им партньори резултати, от една страна, и образователната дейност, от друга страна, с което гарантира високо качество на педагогическата практика.

Една от стратегическите цели в развитието на ВУМ е на т.н. триъгълник на знанието – образование, научни изследвания и иновации. Посредством научните изследвания преподавателите във ВУМ усъвършенстват преподавания учебен материал; включват в учебните програми и в процеса на обучение резултатите от тези научни изследвания; насърчават студентите към активно включване в научни и научно-приложни задачи и ги стимулират да участват в разработването на бизнес планове, събиране и анализ на статистически данни, отчети, информационни платформи; участват в проекти; участват в учебния процес и работят индивидуално със студентите по научноизследователски проекти в области, които са предмет на научен интерес както за тях, така и за студентите. Резултатите от научноизследователска дейност и приложни изследвания са публично достъпни до всички заинтересовани страни на сайта на училището в издаваните от 2005 г. годишници.

По 1.1.4. Във ВУМ са създадени подходящи условия за гарантиране на академичните свободи и нетърпимост към дискриминация, измами и плагиатство чрез приетите във ВУ етичен кодекс на преподавателите, служителите и студентите и функциониращата комисия по етика и академично единство. Внедреният в училището софтуер за проверка на плагиатство помага за изграждане на навици в студентите и академичната общност за авторски разработки и нетърпимост към некоректни практики при разработване на самостоятелните работи в учебния процес и научното творчество.

Във висшето училище е приет Етичен кодекс за академично единство на преподавателите, студентите и служителите, който е част от документите, включени в Системата за управление на човешките ресурси на ВУМ. За периода от 2015-2017 г. във ВУМ не са констатирани случаи на корупция и конфликт на интереси от страна на академичния състав и администрацията.

За упражняване на контрол върху спазване на Етичния кодекс и др. вътрешни нормативни документи във ВУМ е създадена Комисия за етика и академично единство, която е част от организационно-управленската структура на ВУМ. Дейността на Комисията е регламентирана в Правилника за дейността КЕАЕ, както и в Правилника за устройството и дейността на ВУМ. **Комисията за етика и академично единство на ВУМ изпълнява и функциите на контролна комисия по чл. 34 а от ЗВО**, като наред с останалите дейности тя съблюдава и законността на провежданите избори за ръководни органи на висшето училище, изготвя становища по ежегодния бюджет на ВУМ и участва в редица други проверки на дейността..

Спазването на етичните норми в академично и поведенческо отношение се вмениява чрез Правилник за предотвратяване, установяване и санкциониране на плагиатство и други неетични практики. За проверка на оригиналността и автентичността на дипломните работи висшето училище използва специализиран онлайн софтуер (<http://turnitin.com/>). За акредитирания период заради констатирани случаи на плагиатство са анулирани курсови работи и проекти общо на 31 студенти. Не са констатирани случаи на изпитни измами за периода.

За гарантиране спазването на академичните свободи във ВУМ е приет и Правилник за прилагане във ВУМ на Европейската харта на учените на ЕК, както и Правилник за прилагане на кодекса за назначаване на изследователи на Европейската комисия във ВУМ, който е част от системата за управление на човешките ресурси.

Констатация за изпълнение на критерий 1.1:

ВУВ – Варна има официална и публично оповестена Политика за осигуряване на качеството, създадена и е цялостна организация за управление на образованието и научната дейност. Научноизследователската дейност се

трансферира в учебния процес чрез своевременна актуализация на учебните планове и предлагания учебен материал. Съществуват необходимите организационни и нормативни условия за нетърпимост към прояви на дискриминация и академични измами.

Критерий 1.2. ВУ поддържа вътрешна система за качеството на обучението и на академичния състав, която включва и проучване на студентското мнение.

По 1.2.1. ВУМ има ефективна вътрешна система за оценяване и поддържане качеството на обучението и академичния състав. Системата е сертифицирана по стандарта за управление на качеството ISO 9001:2008 и включва всички необходими елементи за гарантирането му. Обратната връзка с потребителите и заинтересованите страни се прави чрез периодично допитване до студенти, завършили (алумни), представители на бизнеса и анализи на резултатите, които дава възможност за обективна оценка на качеството на образованието и вземане на подходящи решения за неговото поддържане и подобряване.

ВУМ има Собствената система за управление на качеството на ВУМ, сертифицирана по стандарт ISO 9001:2008 съдържа: Политика по качество, Наръчник по качеството, процедури по качеството, правилници и други документи, които регламентират осигуряването на качеството на обучение и на академичния състав, които са публикувани на интернет страницата на ВУМ.

Органите за осигуряване и оценяване на качеството на образование включват: Комисия за осигуряване и оценяване на качеството (КООК), Заместник-ректор по учебната дейност и качество и всички ръководни органи, на които са вменени функции от системата за управление на качеството.

Дейността на КООК е регламентирана в Правилника за устройството и дейността на ВУМ чл.78 - чл. 80, в Системата за оценяване и поддържане качеството на обучение и на академичния състав (СОПКО) - точка 6.13. и в самостоятелен Правилник за дейността на Комисията за осигуряване и оценяване на качеството.

Всички ръководни органи – президент, ректор, зам.-ректори, академичен директор, ръководители на катедри, директор на Научноизследователския институт и др. имат разписани в длъжностните си характеристики конкретни ангажменти по осигуряване на качеството в направлението, за което отговарят.

Нормативната база, регламентираща осигуряване и оценяване на качество във всички дейности на ВУМ е съобразена със стандарта ISO 9001:2008 и включва: Наръчник по качество, актуализиран към месец февруари 2016 г, процедурите ПК_04_01 Управление на документи, ПК_06_01 Управление на ресурсите и закупуване, ПК_07_01 Учебен процес, ПК_07_02 Научноизследователска дейност, интернационализация, ПК_07_03 УЦЖ Следдипломна квалификация и професионално обучение, ПК_07_04 Управление на проекти, ПК_08_01 Вътрешни одити, ПК_08_02 Несъответстващ продукт, ПК_08_03 Коригиращи действия, документите и записите по качеството, както и останалите вътрешни нормативни документи, включително Системата за оценяване на качеството на обучение и на академичния състав /СОПКО/.

По 1.2.2. Въз основа на внедрения стандарт за качеството са приети и се прилагат нормативни документи и процедури за провеждане на периодични вътрешни одити на базата на предварително разработени и приети планове. Определени са и функционират ефективно Комисия за осигуряване и оценяване на качеството и Оперативна комисия за координация и контрол. През оценявания период са извършени и документирани достатъчен брой вътрешни одити, които са оповестени сред академичната общност и заинтересованите страни. Резултатите

от одитите са разгледани на заседания на Ректорския съвет и са взети подходящи решения по тях.

Ефективността на СУК се проверява чрез **вътрешните одити**, като резултатите от тези одити допринасят за нейното поддържане, усъвършенстване и актуализиране. Всяка година КООК изготвя доклад за качеството на обучение, който се приема от Висшия академичен борд. Във ВУМ се извършва ежегоден мониторинг на качеството на обучение по съответните специалности от: (1) **Модератор** на специалността (с обучение на английски език), определен от партньорския университет и **външен оценяващ** от трета институция, които извършват външен одит на съответната специалност; (2) **Програмните директори** на специалностите във ВУМ, които в края на всяка учебна година извършват **вътрешен одит** на постигнатото качество на обучение в специалностите, които ръководят и изготвят Evaluation of academic programme (доклад-самооценка на специалността).

ВУ има изградена **Система за управление на връзките със заинтересованите страни** и приет **Правилник за съставяне и провеждане на проучване сред заинтересованите страни**. Резултатите от проучванията са оповестени в Докладите за студентската удовлетвореност и отчетите на КООК на сайта на ВУМ. Студентите и представители на работодателите участват и в различни комисии по мониторинг на отделни процеси от дейността на ВУМ. Системата за управление на качеството в учебния процес е развита и функционира съвместно със Система за управление на качеството на НИД и управление на проекти. Висшето училище поставя приоритет върху публикациите на академичния състав в списания и издателства, които се индексират в Scopus и Web of Science.

Вътрешните одити се провеждат съгласно **годишен план, утвърден от Изпълнителния директор**. На база годишния план се изготвя План за одит и Програма за одит. Изборът на одитори се извършва от упълномощен представител на ръководството, като се спазва правилото за независимост на одитираното звено. Резултатите от вътрешните одити се документират в обобщен доклад и в доклади за несъответствия. На базата на тези доклади се определят коригиращи действия със срокове и отговорници, а контролът по изпълнението им се осъществява от вътрешните одитори и представители на ръководството. **ОККК** от създаването ѝ през 2015 г. до 30.06.2017 г. е извършила 24 вътрешни одита, които представляват 100 % от планираните за осъществяване от нея одити. Всички записи от вътрешните одити се съхраняват в архива на СУК във ВУМ.

Констатация за изпълнение на критерий 1.2.:

ВУМ поддържа вътрешна система за управление на качеството на обучението и на академичния състав. Нормативно е регламентирано отразяването на студентското мнение, както и мнението на работодателите за качеството на обучението във ВУ. Регулярно се провеждат вътрешни и външни одити, резултатите от които се оповестяват.

СТАНДАРТ 2. РАЗРАБОТВАНЕ И ОДОБРЯВАНЕ НА ПРОГРАМИТЕ

Критерий 2.1. ВУМ изгражда и прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на учебната документация на професионалните направления и съответните специалности (квалификационни характеристики, учебни планове и програми и др.) при съдействието на заинтересовани страни.

По 2.1.1. Обучението на студентите по специалности и форми и ОКС във ВУМ се извършва съобразно образователната мисия, цели и задачи на висшето училище, разписани в неговата Стратегия за развитие до 2020 г. Във ВУМ има

създадена организация за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на учебната документация на отделните специалности, ОКС и професионални направления, която е ясно регламентирана във вътрешни нормативни актове и процедури, които са публикувани на сайта на ВУ, и са обект на периодичен анализ и обновяване.

Учебната документация на отделните специалности в ОКС „професионален бакалавър”, „бакалавър” и „магистър” е съобразена с образователната мисия и свързаните с нея стратегически цели и задачи на ВУМ. Във висшето училище учебната документация във всички форми и ОКС се разработва по единни „**Стандарти за разработване на учебна документация**”, задаващи и основните структурни параметри в отделните ОКС и нормативи за студентска заетост. Специфично за ВУМ е разработването на **модулна книга за всяка дисциплина**. Тя се изготвя всяка академична година от лектора/ите по дисциплината и е достъпна за студентите в началото на семестъра, в който се изучава. В книгата се съдържа както информация, предоставена в учебната програма като наименование и съдържание на дисциплината, задължителна/препоръчителна литература, форми на оценяване, кредити, цели и очаквани резултати и др., така и конкретна информация за провеждането и администрирането на учебния процес по дисциплината. Като част от Система за управление качеството на учебния процес са разработени: Стандарт за писмено задание на курсова работа, Стандарт за писмен изпит, Стандарти за подготовка на дипломна работа, и допълнителни стандарти, предоставени на студенти и преподаватели чрез Правилника за вътрешния ред: Скала за оценяване – 1 - 100 точки; Скала за оценяване по езици съгласно общата европейска езикова рамка; Метод за приравняване към шестобална система; Генерични критерии за оценяване.

По 2.1.2. Провежданата от ВУМ политика за осигуряване на добра професионална квалификация и реализация на студентите се базира на регулярни проучвания и анализи на пазара на труда на национално и международно ниво и на неговите потребности от конкретни специалности. В образователните програми на ВУМ се поставя акцент върху придобиването на предприемачески умения, лидерство и работа в екип, засилена чуждоезикова подготовка и практическо обучение, а обучението по информационни технологии е заложено във всички учебни планове, независимо от професионалното направление и специалността.

Във връзка с разработването и актуализирането на учебната документация във ВУМ се извършват систематични анализи на пазара на труда и на неговите потребности. Кариерният център извършва **ежегодни, неформални частични проучвания на пазара на труда** в секторите, в които ВУМ има обучителни програми посредством: (1) пряка комуникация с работодатели при организацията и реализацията на стажове, учебни практики и учебни визити в предприятия; (2) посредством своята мрежа от алумни; (3) при организацията на различни кариерни форуми и Годишни кариерни изложения във ВУМ; (4) участие в ежегодно провеждани трудови борси, както и в кариерни форуми в страната и чужбина; (5) анкетиране на страните, с които работи, а именно – работодатели (български и чуждестранни) и студенти (настоящи и завършили); (6) използване на информацията, получена чрез задължителната учебна документация, която придружава всеки един студентски доклад за проведения стаж, както и от формуляр с оценката на работодателя за работата на студента/стажанта; (7) различни външни източници на информация – публикувани официални проучвания и статистика, информация от външни трудови борси и от медиите. Резултатите от извършваните от Кариерния център проучвания на пазара на труда се представят в **Доклад за проучване на пазара на труда**. Отдел **Маркетинг** на ВУМ изготвя

специален доклад за заинтересоваността от страна на работодателите към компетенциите получавани във ВУМ. Докладите на двете звена са представени в доказателствения материал към Доклада-самооценка. Резултатите от провежданите проучвания и анализи се отчитат при определяне на професионалната квалификация в отделните образователни програми, разкриване на нови програми (например специалност „Софтуерни системи и технологии“ в ПН 4.6.) или включване в учебните планове на съществуващите програми на нови дисциплини, свързани с потребностите на пазара на труда.

По 2.1.3. След преобразуването си във висше училище ВУМ осъществява обучение и в ОКС „бакалавър” и ОКС „магистър” в 4 професионални направления (ПН 3.7. Администрация и управление, ПН 3.8 Икономика, ПН 3.9. Туризм и ПН 4.6. Информатика и компютърни науки) по съответно 6 бакалавърски и 2 магистърски програми, които съответстват на неговия образователен профил, определен в решението на Народното събрание за преобразуването му и получената след това положителна оценка от Акредитационния съвет на НАОА на проекта за разкриване на ПН 4.6., и които са свързани с и отразяват потребностите на бизнеса. През 2016 г. е извършена актуализация на квалификационните характеристики на всички специалности от всички ОКС и професионални направления, с цел съгласуването им с приетата обновена Стратегия за развитие на ВУМ през периода 2016-2020 г. Продължаващото обучение към ВУМ се реализира чрез създадена Академия за продължаващо и професионално обучение.

Разпределението на специалностите във ВУМ-Варна по професионални направления и образователно-квалификационни степени (ОКС) позволява на студентите от по-ниска ОКС да продължат в по-висока такава в същото или друго професионално направление. Общият брой обучавани студенти във ВУМ възлиза на 608 студента и е значително по-нисък от одобрения образователен капацитет на висшето училище от 2000 студента.

Към Академията за продължаващо и професионално обучение са създадени и функционират спомагателните звена: **Център за следдипломно обучение и повишаване на квалификацията** и **два Центъра за професионално обучение**, които са лицензирани от НАПОО и предлагат обучение по 41 професии и 85 специалности от всички икономически области. Продължаващото обучение в областта на образователния мениджмънт се извършва от **Департамента за модерни обучителни методи**. Общият брой обучени лица от Центровете за професионално обучение за периода 2015 и 2016 г. е 979 души. За периода от 2014 до 2016 по линия на спечелени обществени поръчки за организация на обучения са обучени 7545 участника от различни целеви групи.

По 2.1.4. Във ВУМ е създадената необходимата организация и системно се проследява мнението на студентите и външните заинтересовани страни за съдържанието на предлаганите образователни програми. Осигурено е участие на студентите и работодателите при обсъждането на учебните планове и програми във ВУ, като изразените от тях становища и препоръки се документират и съобразяват.

ВУМ организира събития и форуми, на които присъстват представители на бизнеса и работодатели (напр. ежегодните международни кариерни изложения, ежегодното събитие „Свиквай с успеха“, ежегодното състезание по програмиране и др.), в лични срещи с тях преподавателите обсъждат учебните програми на дисциплините, които водят, документират техните становища и препоръки в анкетни

карти, въз основа на които внасят корекции в учебните програми по установения ред за контрол на качеството. Разработването и актуализирането на квалификационните характеристики и учебните планове на специалностите се провежда и с активно взаимодействие на представители на бизнеса и професионалните организации. Пряко в прегледа и актуализацията на учебната документация за предлаганите образователни програми са участвали 33 студенти и 31 представители на работодателите (**Таблица 14**). В образователните програми на ВУМ акцентът е върху придобиването на предприемачески умения, лидерство и работа в екип, засилена чуждоезикова подготовка и практическо обучение, а обучението по информационни технологии е заложено във всички учебни планове, независимо от професионалното направление и специалността.

По 2.1.5. Учебните планове на отделните специалности, ОКС и професионални направления в ВУМ са добре структурирани по отношение на включените в тях дисциплини и осигуряват изисквания се минимален брой кредити за придобиване на висше образование на съответната ОКС. ЕГ установи отклонения от чл. 41, ал. 1 от ЗВО, поради невключването на факултативни дисциплини в учебните планове за ОКС „магистър”, и от чл. 44а, ал. 4 от ЗВО, тъй като в учебните планове и за двете форми на обучение като аудиторната заетост, за която се присъждат кредити, са включени часове за консултации. Не са изпълнени и изискванията на ЗФВС за осигуряване на задължителни занимания по физическо възпитание, въпреки че ВУМ разполага със спортна база. Във вътрешните нормативни документи на ВУМ не е фиксирана равностойността на един кредит в часове студентска заетост. По дисциплината Чужд език, която е включена в повечето учебни планове, един кредит се присъжда за по-голям брой часове студентска заетост, в сравнение с този по останалите дисциплини.

Учебните планове на отделните специалности, ОКС и професионални направления включват задължителни, избираеми и факултативни дисциплини, за които са определени конкретен брой часове за аудиторна и извънаудиторна заетост, форма на контрол и присъжданите за тях кредити. Обучението по учебен план предвижда придобиването на 60 кредита за учебна година, 30 кредита за семестър, с което са спазени изискванията чл. 8 и чл. 9, ал. 1 от Наредба № 21 от 30 септември 2004 г. за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити във висшите училища. Спазено е и изискването на чл. 9 ал. 2 от Наредбата делът на аудиторната заетост да е не по-голям от половината студентска заетост.

В ОКС „професионален бакалавър”, редовна и задочна форма на обучение ВУМ предлага обучение в 7 специалности от 4 професионални направления. Общият брой кредити за курса на обучение (6 семестъра) е 200 кредита, като 20 от тях за провеждането на двата задължителни летни стажа. Хорариумът е в границите между 1800 до 2400 часа.

В ОКС „бакалавър” ВУМ предлага 6 специалности от 4 професионални направления. Учебният план за ОКС „бакалавър” осигурява придобиването на 260 кредита за целия курс на обучение (8 сем.), като 20 от тях за провеждането на двата задължителни летни стажа. За завършилите ОКС „професионален бакалавър” в същото професионално направление обучението е с продължителност 2 семестъра, като осигурява придобиването на 60 кредита. Хорариумът на специалностите на бакалавърските програми е в границите между 2200 до 3000 часа, като в тази продължителност се включва и изготвянето на дипломен проект, за което са предвидени 60 часа самоподготовка и 10 кредита.

В ОКС „магистър” в две специалности (магистърски програми) - „Бизнес администрация” към ПН 3.7 Администрация и управление и „Международен туризъм” към ПН 3.9 Туризъм, които са разработени съвместно с партньорския университет Cardiff Metropolitan University, с който ВУМ има сключен академичен договор от 2009 г. и по които обучението се осъществява на английски език в редовна и задочна форма.

Налице е последователност в подхода за съставяне на учебните планове и стриктно спазване на регламентирания за ВУ единен стандарт, описан в Системата за управление на качеството на учебния процес

В учебна документация е установено отклонение от чл. 44а, ал. 4 от ЗВО, изразяващо се в присъждане на кредити за часове за провеждане на консултации – между 5 и 15 часа за дисциплина, а по някои дисциплини - по 30 часа (което съставлява 1/3 от общата аудиторна заетост по дисциплината). Отклонения има и от чл. 41, ал. 1 от ЗВО, тъй като в учебните планове за ОКС „магистър” не са включени факултативни дисциплини, въпреки, че в квалификационната характеристика на специалност „Международен туризъм“ е записано, че допълнително студентите могат да избират и факултативни дисциплини. Не е спазено изискването чл. 25, ал. 1 и ал. 2 от Закона за физическото възпитание и спорта (ЗФВС) и чл. 36 от Правилника за прилагане на Закона за физическото възпитание и спорта (ППЗФВС). В учебните планове на специалностите в бакалавърската степен не е включена дисциплината, осигуряваща на студентите занимания по спорт, въпреки че ВУМ разполага със спортна база. ЕГ установи също, че във вътрешните нормативни документи на ВУМ не е фиксирано за колко часа студентска заетост се присъжда един кредит.

Констатация за изпълнение на критерий 2.1.:

Учебната документация в ВУМ е съобразена със ЗВО и вътрешните нормативни актове. Разработени са вътрешни стандарти и процедури за учебната документация, за нейното утвърждаване и актуализиране в съответствие с промените на пазара на труда и с отчитане на мнението на всички заинтересовани страни с оглед създаване на условия за образователното израстване и професионално реализиране на обучаемите. Налице са някои отклонения от изискванията на ЗВО, свързани с прилагането на чл.41, ал1 и на чл.44(а) от ЗВО, както и на Закона за физическото възпитание и спорта.

СТАНДАРТ 3. ОБУЧЕНИЕ, ПРЕПОДАВАНЕ И ОЦЕНЯВАНЕ, ОРИЕНТИРАНИ КЪМ СТУДЕНТИТЕ

Критерий 3.1. Официално са приети методически стандарти за учебната документация (учебни планове и програми) и стандарт (процедура) за промени в учебната документация, които са свързани със стимулиране на мотивацията и ангажираността на студента в процеса на обучение.

По 3.1.1. ВУМ има официално приети стандарти за учебна документация на отделните специалности, ОКС и професионалните направления и установен и официално одобрен ред за текущ мониторинг, периодичен преглед, анализ на качеството и ефективността на действащата учебна документация и промяна в учебните дисциплини, планове и/или специалности, които са огласени на неговата интернет страница. Учебната документация се актуализира периодично, в съответствие с действащите нормативни изисквания, европейските образователни стандарти и становищата и препоръките на студентите и представителите на работодателите. Осъществява се ефективен административен контрол по състоянието на учебната документация на равнище университет, факултет/колеж, катедра и специалност.

ВУ има установен и официално одобрен ред за текущ мониторинг, периодичен преглед, анализ на качеството и ефективността на действащата учебна документация и промяна в учебните дисциплини, планове и/или специалности. Той е регламентиран от **Правилника за разработването и разпространението на учебните планове и програми и Системата за оценяване и поддържане качеството на обучение и на академичния състав (СОПКО)**. В тези документи са заложили по-важните критерии и показатели за оценка на качеството на учебната документация като: цел на специалността; становища и препоръки на работодателите и студентите за квалификационната характеристика, учебния план и учебните програми; съответствие със стандартите по аналогични специалности във водещи европейски висши училища; съответствие между учебното съдържание и заявената цел на специалността; съгласуваност и хармонизация между дисциплините помежду им и с другите елементи на учебния план; пазарната ориентация на учебното съдържание; времевите ресурси за обучението (продължителност на учебния цикъл и неговите елементи – изпитни сесии, семестри, практики); функционирането на СОПКО при въвеждане на нови учебни курсове, учебни програми и елементи на обучението. В актуализирането на учебната документация на дадена специалност участват последователно Катедреният съвет, Програмният комитет на специалността, включващ представителите на академичния състав в съответната специалност, Факултетният съвет, респ. Съветът на колежа и Висшият академичен борд. Одобрените актуализации се утвърждават от Ректора на университета и се оповестяват на уебсайта на ВУ.

Промените в учебната документация на съвместните програми с Cardiff Metropolitan University, Великобритания (CMU) се осъществяват и в тясно сътрудничество с чуждестранната партньорска образователна институция, в т.ч. чрез участие на CMU модератори на програмите в програмните комитети на съответните специалности. Във ВУМ се осъществява административен контрол за състоянието на учебната документация. Обособени са административни звена и длъжности, които имат ясно формулирани контролни функции, разписани в Системата за оценяване и поддържане качеството на обучение и на академичния състав. Висшето училище поддържа тесни контакти с работодателски и бизнес организации в страната и чужбина. **Сключени са 57 споразумения за сътрудничество с работодателски организации от държави като Италия, Испания, Португалия, Словения, Малта, Англия, Холандия и др., които осигуряват стажантски програми, учебни практики или приемат на работа възпитаници на ВУМ.** Сред тях се провеждат анкети проучвания на мнението им относно качеството на осъществяваното обучение във ВУМ и насоките за неговото подобряване съобразно потребностите на бизнеса.

По 3.1.2. ВУМ поддържа и развива система от съвременни ефективни методи за преподаване на учебния материал, за водене на практически занятия и за оценяване на постиженията на студентите чрез звеното си „Департамент за модерни обучителни методи“, както и чрез редица допълнителни дейности, които целят обогатяване и подпомагане на процеса на обучение. Прилагат се иновативни методи и форми на преподаване, които провокират и стимулират студентите за активно участие в образователния процес.

ВУМ поддържа и развива система от съвременни ефективни методи за преподаване на учебното съдържание чрез звеното си „Департамент за модерни обучителни методи“ (ДМОМ). Извършват се и допълнителни дейности като - **редовни обучения на преподаватели** за въвеждане на интерактивни форми и методи на преподаване и методики за преподаване и по-силно въвличане на студентите в образователния процес; конференции и събития, на които се дискутират иновативни

практики; подкрепа на младите преподаватели за професионалното им израстване; канят се гост-лектори от други висши училища или от бизнеса, които допринасят за по-силната практическа насоченост на обучението. Преподавателите от ВУМ работят в тясно сътрудничество с колегите си от партньорски университети, като имат възможност за обмяна на иновативни учебни методи, които внедряват с успех в работата си във ВУМ.

Студентите във ВУ оценяват прилагането на иновативните методи и форми на обучение, които ги провокират и стимулират за активно участие в образователния процес, сред които се открояват: Система за електронно обучение; практически ориентирани семинарни занятия, чрез използване на методите учене чрез решаване на проблем (problem-based learning) и учене чрез поставяне в конкретна ситуация (case-based learning); учебни пътувания и посещения в реална работна среда с нагледно демонстриране и обсъждане на примери от практиката; интегриране на интерактивни форми на онлайн обучение като алтернативна форма на обучение в част от дисциплините (основно в областта на предприемачеството и електронния бизнес); разработена от екип на ВУМ бизнес игра КОДИМА, симулираща действията на фирмите на съответния конкурентен пазар; дискусии, ролеви игри, работа в екипи в т.ч. разработване на групови курсови работи/проекти със задължителни самооценъчни доклади (саморефлексия), и др. медийни презентации, а по някои дисциплини чрез интегрирани видео и аудио презентации. При обучението се използва и специализиран софтуер – софтуер за статистически анализ SPSS, хотелски софтуер OPERA, различни хотелски и туроператорски резервационни системи. Практическото обучение на студентите от специалност „Хотелиерство и кулинарни изкуства“ се провежда в собствена материална база – учебен ресторант, от инструктори с дългогодишен стаж в ресторантьорството, като студентите участват в организацията и осъществяването на реални събития, а стажовете на студентите в специалността се провеждат преобладаващо в ресторанти със звезди Michelin.

По 3.1.3. Създадена е организация за периодично отчитане успеваемостта на студентите от всички ОКС и форми на обучение, анализ на методите на преподаване и оценяване, и качество на обучението, в т.ч. и на практическото обучение. ВУМ предприема редица действия за постигане на високо качество на обучението по профилиращите дисциплини и воденето на практическите занятия в т.ч. обучението се осъществява от висококвалифицирани преподаватели на ОТД в училището, канят се гост-лектори от бизнеса; организират се учебни пътувания; в учебния процес се използва специализиран софтуер на световно равнище; част от семинарните занятия по профилиращите дисциплини се водят от изтъкнати специалисти от практиката, а стажовете - в престижни фирми и обекти. Във ВУМ периодично се проучва мнението на студентите във връзка с качеството на обучението, като резултатите от проведени анкетни проучвания се обсъждат и огласяват по подходящ начин.

Във ВУМ се извършват анкетни проучвания сред студентите **относно качеството на обучение във всяка учебна дисциплина. Резултатите се обработват и обобщават от Учебен отдел и се включват в годишните отчети на специалностите, изготвяни от съответните програмни директори. Последователно се обсъждат от програмните комитети на специалностите, в които има и представители на студентите. Процедурата, критериите и показателите по оценяване на постигнатото качество във ВУМ са регламентирани в Системата за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав.**

За постигане на високо качество на обучението по профилиращите дисциплини и воденето на практическите занятия, са назначени висококвалифицирани преподаватели на ОТД във висшето училище, като се канят и гост-лектори от бизнеса. Семинарните занятия по част от дисциплините се водят в специализирана учебна база от изтъкнати специалисти от практиката с богат опит в съответната области, а стажовете на студентите се провеждат във високо реномирани компании и търговски обекти; използва се специализиран софтуер на световно равнище и др.

По 3.1.4. ВУМ прилага официално приета система за провеждане на изпитните процедури (включително държавни изпити и дипломни защиты), която включва критериите и методите за проверка и оценка на знанията и уменията, както и критерии за поставяне на цифрова оценка. Тя е регламентирана в конкретни вътрешни документи на висшето училище, които са публикувани на интернет страницата му. Всички изпити и курсови работи във ВУМ са писмени и анонимни, с изключение на практическите изпити, като се извършва и повторно оценяване и консолидиране на оценката. Възприета е оценъчна скала от 100 т., която се приравнява към шестобалната система за оценяване.

Системата на оценяване постиженията на студентите във ВУМ е проектирана така, че студентите да се ангажират с учебния процес систематично, непрекъснато и през целия период на обучение. За целта са предвидени оценки за усвояването на материала от практически и семинарни занятия, отделни оценки на курсови проекти, задачи и реферати, оценки от презентации и др., както и от финален писмен изпит по дисциплината. Начинът на формиране на крайната оценка и тежестта на всеки компонент в нея са посочени в учебната програма по всяка дисциплина. Дефинирани са ясни изисквания за получаване на всяка бална оценка, като заданията за курсовите работи включват и критериите за оценка, описани в оценъчен лист. Всички изпити и курсови работи във ВУМ са писмени и анонимни, с изключение на практическите изпити. Анонимността се разкрива от Учебен отдел. Голяма част от курсовите работи и изпити се оценяват повторно от друг преподавател, с цел гарантиране по-голяма обективност на оценяването. Във ВУМ е възприета оценъчна скала от 100 т., която се приравнява към шестобалната система за оценяване по определена скала, описана в Правилника за вътрешния ред.

По 3.1.5. Във ВУМ има официално приет ред за разглеждане на студентски жалби, като в Учебен отдел, където те се депозират, се води регистър за постъпилите жалби и сигнали от студентите.

Правилникът за подаване и разглеждане на жалби, сигнали и предложения е достъпен за всички студенти на сайта на ВУМ. В него са описани основните права и задължения на страните, участващи в процедурите по този правилник, процедурите и етапите за разглеждането на жалби и сигнали, както и възможните действия и техните срокове при официално подаване на жалба или сигнал. За оценявания период не са постъпвали официални жалби, тъй като всички възникнали казуси, които биха могли да доведат до официално подаване на жалба, са били разрешавани на неформален етап.

Констатация за изпълнение на критерий 3.1.:

ВУМ има официално приети стандарти и официално одобрен ред за текущ мониторинг, периодичен преглед, анализ на качеството ѝ, огласени на неговата интернет страница. Създадени са необходимите условия за фокусиране на образователната дейност върху постигане на по-силна ангажираност на студентите в процеса на обучение и стимулиране на тяхната активност и мотивация.

СТАНДАРТ 4. ПРИЕМ, РАЗВИТИЕ, ПРИЗНАВАНЕ И ДИПЛОМИРАНЕ

Критерий 4.1. Изградени са структури и са разработени вътрешно-нормативни документи (правилници, разпоредби, инструкции) за функционирането на системата – от приема на студентите включително до тяхната професионална реализация.

По 4.1.1. Във ВУМ са създадени добри условия за информиране и ориентиране на студентите за възможностите, които ВУМ предоставя за изграждането им като специалисти. Има разработени, приети и утвърдени по установения във ВУМ ред вътрешни нормативни актове, регламентиращи отделните етапи на „жизнения цикъл” на студентите, които са публикувани на сайта на ВУ. На него е представена също така подробна информация за кандидат-студентите и студентите, свързана с условията за прием и обучение в училището, учебната документация на отделните специалности, ОКС и професионални направления, получаваната квалификация, възможностите за образователна мобилност, за участия в стажантски програми и учебни практики и за кариерно развитие. Осигурени са възможности за академичен обмен на студентите и признаване на придобитите от тях кредити в чуждестранни висши училища на база на подписани много голям брой договори с университети от програмни и от партниращи страни, както и възможности за придобиване на двойна диплома.

Информационните системи на висшето училище (интернет страницата и изградената вътрешно-информационна DEC система за студенти и преподаватели) предоставят подробна информация за кандидат-студентите и студентите за условията за прием и обучение в училището, учебната документация на отделните специалности, ОКС и професионални направления, получаваната квалификация, възможностите за образователна мобилност, за участия в стажантски програми и учебни практики и за кариерно развитие. Висшето училище предоставя актуална информация на студентите за възможностите, които осигурява за изграждането им като специалисти, в т.ч. и за образователна мобилност, и чрез: организиране на въвеждащи и информационни дни за студенти; организиране на събития за кариерно развитие (Career Management Days); информационни материали, например „Internships Guide Lines for VUM students”; електронни информационни кампании; публикации в страниците на ВУМ в социалните мрежи (специализираната ЛинкедИн, Туитър, Фейсбук, Вконтакте), включително на видео или писмени отзиви от студенти, участвали в стажантски програми или мобилност и др.

По 4.1.2. Във ВУМ е създадена добра организация за привличане, подпомагане и адаптиране на студентите към условията на обучение в него. Висшето училище има създадено звено - център за Благополучие и обслужване на студентите (БОС), което подпомага всички студенти по въпроси, които не са свързани с академичната част на обучението. Подпомагането на студентите в академичен план се осъществява чрез въведената във ВУМ тюторна система. ВУМ има добра политика за подпомагане на студентите с утежнен материален статус.

На уебстраницата на ВУМ има секция, която позволява изтегляне на електронни брошури, информиращи за бакалавърски или магистърски програми за двойна диплома – <https://vum.bg/get-a-brochure> и секция „Динамично образование”. В началото на всяка година се провеждат въвеждащи дни за новопостъпилите студенти (Induction Days). Кариерният център провежда срещи с всички новопостъпили студенти с цел проучване на допълнителни потребности и желания за развитие и създаване профил на студента.

Центърът за Благополучие и обслужване на студентите (БОС) оказва съдействие на българските и чуждестранни студенти по въпроси, свързани с пребиваването им в училището и извън него. В началото на академичната година със Заповед на Ректора се определят наставниците (тьюторите) за всички настоящи студенти. Всеки тьютор се среща минимум два пъти както в групови, така и в индивидуални срещи с поверените му студенти и в края на всеки семестър изготвя доклад за дейността си. Съгласно **Правилника за осигуреност на обучението на студенти от по-висока възрастова група, на работещи студенти на непълно и пълно работно време, на чуждестранни студенти и на студенти с увреждания** се предоставя възможност да имат право на облекчен режим на обучение по ред, определен в Правилника за вътрешния ред на ВУМ. Център БОС предлага с предимство работа на студенти с увреждания в своята структура.

По 4.1.3. Във висшето училище съществува официално приет ред и се стимулира включването на студентите в НИД и в изпълнението на образователни и изследователски проекти. ВУ създава добри условия за популяризиране на резултатите от НИД на студентите чрез организиране на ежегодна научна конференция, кръгли маси и други научни форуми; финансиране участието на студенти на научни конференции; осигуряване условия за публикационна дейност на студентите. Седем студенти имат публикации в индексирани в Scopus списания в съавторство с преподаватели от ВУМ.

В Стратегията на ВУМ за развитие на научните изследвания 2016-2020 г. и в Правилник за включване на студенти и докторанти в научноизследователската дейност на ВУМ. Създадени са възможности за включване на студентите в научноизследователска и научно-приложна дейност в рамките на ВУМ и в чужбина по посока на: *индивидуални научни изследвания* на студенти; *съвместни научни разработки* на студенти и преподаватели; участие в *научноизследователски и научно-приложни проекти* реализирани от ВУМ; участие в конференции и др. За насърчаване участието на студентите в научноизследователската дейност, ВУМ организира разностранни *научни форуми*, на които могат да участват студенти; финансира участието на студенти на *научни конференции*; осигурява условия за публикационна дейност на студентите в т.ч. *сборници* с доклади от конференции на ВУМ, *научни списания* на ВУМ и *Годишник на ВУМ*.

По 4.1.4. ВУМ има приети и публично оповестени правила за признаване на периоди на обучение и практики на студентите в чуждестранни висши училища на основата на подписани много голям брой договори за академичен обмен с такива училища. В рамките на последните пет години е налице над 300% увеличение на броя на изходящите студентски мобилности по програма Еразъм+, като относителният дял на студентите, реализирали изходяща мобилност през учебната 2016/17 година е много по-висок от средния за висшите училища в ЕС. Значително преобладават реализираните изходящи мобилности с цел практика. Наблюдава се тенденция на значително увеличение и на входящите мобилности на студенти.

ВУМ в сътрудничество с Cardiff Metropolitan University от 2009 г. осъществява обучение по програми, които водят до придобиване на двойни дипломи, като през академичната 2016/2017 година обучението се осъществява по 6 специалности – 4 в ОКС „бакалавър” и 2 в ОКС „магистър”. За последните 5 академични години общо 225 студенти на ВУМ са се дипломирали в програми, които водят до придобиване на двойни дипломи с Cardiff Metropolitan University. През учебната 2016/2017 г. 4 студенти на ВУМ се обучават по програма Marketing and Management International съвместно с

International School of Law and Business, Вилнюс, Литва. Подписан е договор за сътрудничество с Attico College International, Атина, Гърция за обучение по 7 съвместни програми и се водят преговори с още три чуждестранни университета - Pontifical Catholic University of Parana, Куритиба, Бразилия, UNIP, Сао Пауло, Бразилия и Odessa National Economic University, Одеса, Украйна.

ВУМ е получил разширената университетска харта „Еразъм”/„Еразъм+” със срок на валидност до 2020 г. Приета е **Стратегия за интернационализация на висшето училище до 2020 г.** и **Правилник за управление на програма Еразъм+ за мобилност на студенти и персонал във ВУМ**, който е актуализиран през 2015 г. Документите са публикувани на сайта на ВУМ. Сключените споразумения за обмен по Еразъм+ обхваща общо 103 университети от почти всички програмни страни (страните от ЕИО, Македония и Турция) и 93 Еразъм+ споразумения за мобилност с университети в общо 41 партниращи страни (страни извън ЕИО, Турция и Македония). Над 90% от сключените споразумения са с продължителност до края на периода на програма Еразъм+ 2020/2021. На специалната секция „Еразъм+“ е публикувана информация относно действащите партньорства с висши училища от страни партниращи в програма Еразъм+ и страни, които са част от програмата, както и за условията и процедурите за изходяща студентска мобилност с цел обучение и с цел практика, в т.ч. основните етапи в подготовката и реализацията на дадена мобилност, условията за допустимост и участие, сроковете за кандидатстване, процедурите по селекция и резултатите от предишни селекции.

По 4.1.5. Във ВУМ е създадена и се поддържа в актуално състояние административна система за проследяване на професионалната реализация и кариерното развитие на завършилите студенти.

ВУМ, чрез своя Кариерен център съвместно с отдел Маркетинг и Алумни асоциацията на събира и обработва информация за професионалната реализация на своите студенти. Разработена е **Методика за проучване на състоянието на реализация на завършилите студенти**, която включва: ежегодни анкети, поддържане на актуална база данни с контактна информация на всички завършили студенти, периодично изпращане на информационни бюлетини относно развитието на висшето училище до всички възпитаници, осъществяване на пряк контакт по имейл, телефон, в социалните мрежи или чрез лична среща поне веднъж годишно с всички завършили студенти с цел събиране на актуална информация за професионалната им реализация и предоставяне на информация за предлаганите от ВУМ възможности за продължаващо обучение. От провежданите анкети сред завършилите студенти се събира и обработва информация, от която се прави извод че 57% от завършилите работят пряко по специалността си, 40% са заети в друга област. Около 17 % от завършилите са стартирали собствен бизнес. Нивото на незаетите след завършване е ниско – 3%. По-голямата част от завършилите (65%) работят и се реализират в международни компании, ситуирани в България. ВУ широко използва и възможностите на съвременните социални мрежи като LinkedIn, Facebook, Instagram, както и възможностите, които предоставя затворената международна платформа “Nosco”, на която ВУМ е член, за проследяване професионалният път на регистрираните в нея настоящи и бивши студенти на ВУМ.

Констатация за изпълнение на критерий 4.1:

Във ВУМ са създадени необходимите структури и вътрешнонормативни актове за обхващане на всички фази от жизнения цикъл на студентите: привличането на кандидат-студенти; прием; обучение; дипломиране и проследяване на последващата реализация на випускниците.

СТАНДАРТ 5. ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ

Критерий 5.1. Висшето училище има разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав, която е част от стратегията за развитие на институцията. Профил и квалификация на преподавателския състав.

По 5.1.1. Във ВУМ се осъществява последователна политика за създаване и кариерно развитие на собствени кадри, осигуряващи образователната и другите дейности във висшето училище, която е част от стратегията за неговото развитие. То разполага с достатъчен и квалифициран преподавателски състав за осъществяване на обучението на студентите в отделните специалности, ОКС и професионални направления. Средната възраст на преподавателския състав по академични длъжности е добра и гарантира устойчиво развитие на училището.

Обучението на студентите във ВУМ се осъществява от 82 преподаватели, като всички са на ОТД в него, на граждански договор се привличат отделни лектори по конкретни проекти. От щатните преподаватели 74 са на първи ОТД, а 8 са на втори ОТД, които са подписали декларации по чл. 77, ал. 3 от ЗВО. Хабилитираните преподаватели са 35, или 42.7% от щатния му академичен състав, като от тях 10 са професори, а 25 са доценти. С докторска степен са 14 щатни нехабилитирани преподаватели, съставляващи 30% от всички нехабилитирани преподаватели на ОТД в училището. През учебната 2016/2017 година на един щатен преподавател във висшето училище са се падали средно по 7 студенти. Средната възраст на професорския състав е 58 години, на доцентския състав е 52 години, а на нехабилитирания състав – 42 години.

Във ВУМ се спазва разпоредбата на чл. 17, ал. 2, т. 2 от ЗВО, в резултат на което средната осигуреност на лекционните курсове с хабилитирани щатни преподаватели за специалностите в ОКС „бакалавър“ и „магистър“ възлиза на 75%, а в ОКС „професионален бакалавър“ - на 93%.

Профилът и квалификацията на академичния състав съответства на преподаваните курсове от учебните планове на специалностите.

По 5.1.2. ВУМ има ясни правила за наемане на работа и професионалното развитие на преподавателския му състав. През оценявания период са обявени 24 и реализирани 9 конкурса за заемане на академични длъжности във висшето училище и е придобита ОНС „доктор“ от 5 преподаватели в други висши училища и организации в страната.

Системата за поддържане на квалификацията на преподавателския състав и за стимулиране на академичната кариера има четири елемента: (1) **Правилник за условията и реда за заемане на академични длъжности във висше училище по мениджмънт.** (2) **Индивидуален план за развитие.** (3) **Система от финансови стимули** - всяка катедра разполага с бюджет от 2 000 лева годишно, който се използва за подпомагане творческата дейност на преподавателите от катедрата. Допълнителен лимит от 3000 лв. годишно е гласуван и на Зам.-ректора по научноизследователска дейност, който се използва за подпомагане индивидуални дейности по академичното развитие на преподавателите, свързани с преподавателска дейност в престижни висше училища в чужбина или издаване на учебници в чужбина. (4) **Курсове за допълнителна квалификация, организирани от ВУМ.** През оценявания период има израстване в академична длъжност на преподаватели на ОТД във висшето училище, което е знак за укрепване на професионалното развитие на академичния състав.

По 5.1.3. ВУМ има добра политика за насърчаване на обмена на преподаватели с други висши училища в чужбина. През оценявания период са осъществени значителен брой изходящи мобилности на преподаватели в чуждестранни висши училища с различна продължителност.

През оценявания период са осъществени 292 мобилности на преподаватели и служители в чуждестранни висши училища с различна продължителност за изнасяне на лекции, научни изследвания, участие в научни форуми, проучване на опит и възможности за образователно, научно и друго сътрудничество, или средно по 3.65 мобилности на човек, работещ в училището през този период. В оценявания период мобилности са реализирани в общо 47 страни от Европа, Азия, Африка и Южна Америка. За наблюдавания период са осъществени общо 85 входящи мобилности на преподаватели от чуждестранни университети по програма „Еразъм+“, като 36 от тях са били с цел преподаване, а 49 – с цел обучение.

По 5.1.4. В ВУМ е създадена и функционира система за атестиране на академичния състав като през оценявания период са проведени 133 атестации на щатни преподаватели във висшето училище. Техният принос за повишаването качеството на отделните дейности в училището се стимулира по различни начини, в т.ч. и финансово, което е регламентирано в конкретни вътрешни нормативни актове на ВУМ.

Системата за атестиране на академичния състав е регламентирана с **Правилник за атестация, заетост, оценка на труда и заплащане на преподавателите във Висше училище по мениджмънт**. Работата на преподавателите се оценява по десет критерия, които включват както преподавателската и научноизследователската дейност, а също така спазването на академични правила, етиката и работата в екип. Отчитат се и резултатите от анонимните анкети със студенти, показващи степента на удовлетвореност от преподаването на съответния преподавател. През оценявания период са проведени атестации преподавателския състав, в резултат на което има освободени от работа преподаватели по чужди езици и практика. За периода 2015-2017 г. девет преподаватели са получили увеличение на заплатите за особено добри резултати – спечелени проекти, получени награди или постигнати успехи в работата. Ежегодно през месец декември се отпускат над 10 премии и награди на отличени преподаватели и служители.

Констатация за изпълнение на критерий 5.1.:

ВУМ - Варна осъществява политика за осигуряване на качествен академичен състав. През оценявания период преподавателският състав на ВУМ в количествено, структурно и качествено отношение е постигнал определен развите с оглед постигане на високите образователни и научноизследователски цели на висшето училище.

Критерий 5.2. Научноизследователска, художествено-творческа и спортна дейност на академичния състав и участието на обучаваните в тази дейност.

По 5.2.1. ВУМ има разработени процедури и установен ред за включване на преподавателския състав в научни изследвания, изпълнението на образователни и изследователски проекти, консултантска, експертна и друга интелектуална дейност. Те са регламентираны в конкретни вътрешни нормативни актове на висшето училище, които са огласени на официалното му интернет страница.

Включването на преподавателите в научноизследователска дейност е регламентирано със: Стратегия на ВУМ за развитие на научните изследвания 2016-2020; Правилник за научноизследователската дейност на ВУМ; Правилник за включване на студенти и докторанти в научноизследователската дейност на ВУМ;

Правилник за дейността на Научноизследователския институт към ВУМ; Правилник за издателската дейност на ВУМ; Правилник за регистриране, закрила и използване на обектите на интелектуална собственост на ВУМ.

По 5.2.2. Преподавателският състав на ВУМ осъществява значителна по обем изследователска и публикационна дейност, по-голямата част от която е свързана, както с образователния профил на висшето училище, така и с актуални у нас и в чужбина изследователски теми, което допринася за повишаване качеството на обучението, а също съдейства и за академичното израстване на преподавателите. Силни страни на изследователската дейност са публикациите на преподавателския състав в реферирани научни издания, допринасящи за повишаване разпознаваемостта на висшето училище зад граница, както и усилената работа по международни проекти, които имат не само образователна, но и важна социална насоченост, подпомагаща израстването на академичния състав. В проектната дейност се включват и редица студенти от ВУМ.

Преподавателите на ОТД във ВУМ са осъществили общо 591 броя публикации, от които 3,9% са монографии; 8,8% - глави в монографични изследвания; 2,4% студии; 54,5% статии; 27,9% научни доклади; **2,5%** учебници и учебни помагала. На един щатен преподавател във висшето училище през този период се падат средно по 10,55 публикации. Съотношението между научноизследователските разработки и учебната литература за оценявания период е 97,5 % към 2,5 % , което е показател за активната изследователска дейност на преподавателите и недостатъчната активност на преподавателите за обезпечаването на водените учебни дисциплини с актуална собствена учебна литература.

През оценявания период щатните преподаватели в ВУМ са осъществили 256 броя публикации в чуждестранни научни издания (7 монографии; 34 глави в монографични изследвания; 12 студии; 153 статии и 50 доклада. Делът на публикациите в реферирани научни списания спрямо общия брой публикации на академичния състав на ОТД е висок (34,52%).

Академичният състав на ВУМ е работил по три национални и по осем международни проекти, чиято обща стойност възлиза на 1 759 552.50 лева. Участие в проектите, изпълнявани от ВУМ или негови структури, имат и 73 студенти, което представлява 12 % от обучаваните студенти

ВУМ издава 4 научни издания: **Годишник на ВУМ** (<https://vum.bg/bg/nauchna-dejnost/#acc-3>) – от 2005 г.; **European Journal of Tourism Research** (<http://ejtr.vumk.eu>) – от 2006 г.; **VUM Management Review** (<http://manreview.iuc.bg/>) – от 2014 г.; **Journal of Pedagogy and Educational Management**.

ВУМ членува в редица водещи международни организации, средните са: AACSB International—The Association to Advance Collegiate Schools of Business; AIEST-International Association of Scientific Experts in Tourism; American Marketing Association; Association for Community Colleges; CEEMAN - International Association for Management Development in Dynamic Societies.

В оценявания период преподавателите от ВУМ са участвали в 117 научни форуми в България и 58 на научни форуми в чужбина. ВУМ ежегодно организира и провежда научни форуми по актуални икономически и управленски проблеми и за представяне на резултатите от изпълнението на конкретни проекти: „Предприемачество и образование” (18-22.06.2012); „Модерни методи на образование ” (21-22.11.2013); „Образователен мениджмънт: ефективни практики” (22-25.09.2014); „Образованието – фактор за икономически растеж и развитие на човешкия капитал” (26-27.06.2015); „Съвременната наука, бизнесът и образованието” (03-04.07.2017 г.). Международни

форми се организират и с практико-приложна цел, като те са насочени преди всичко към студентското творчество. Такъв характер има организираното през 2017 г. международно обучение по кулинарни изкуства за младежи от Института за кулинарни изкуства към ВУМ- Варна, в което участват 25 младежи от Литва, Латвия, Испания, Италия, Словения и България.

Констатация за изпълнение на критерий 5.2.:

Налице е устойчив напредък в научноизследователската дейност на академичния състав на ВУМ. Налице са свидетелства за развити устойчиви практики, правила и процедури за повишаване на нивото на научните изследвания и поддържане на връзката им с образователната дейност.

СТАНДАРТ 6. УЧЕБНИ РЕСУРСИ И ПОДПОМАГАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Критерий 6.1. Висшето училище осигурява и развива материално-техническа и информационна база, необходима за учебно-преподавателската, научноизследователската, художествено-творческата и спортната дейност.

По 6.1.1. ВУМ разполага с много добра материална база със съвременно оборудване, която е съобразена с неговия образователен и изследователски профил и позволява провеждането на модерен учебен процес, научни изследвания, образователни и научни форуми и други публични изяви. Осигурени са достатъчно учебни площи и работни места за студентите и за научни изследвания на преподавателите, както и голям обем информационни ресурси, подпомагащи образователната и изследователската дейност във висшето училище. ВУМ има разработен петгодишен план за развитие на материално-техническата и информационна база.

ВУМ разполага със собствена материална база във Варна, Добрич и курорта „Албена“. Тя е съобразена със спецификата на обучението по отделните специалности във висшето училище и позволява провеждането на съвременно обучение, практически занятия, научни изследвания, академични форуми и други изяви. Общата площ за учебни цели в академичните бази висшето училище е 6700 кв. м., на един приравнен студент се падат по 10.98 кв. м. за учебна заетост, на 100 приравнени студенти са осигурени по 623 работни места, които са достатъчни при установения режим за обучение и практически занимания, както и учебни практики на студентите в училището. Работната площ за изследователска дейност на един преподавател на ОТД възлиза на 23,81 кв. м. Богата е информационна база за обучение и за изследователска дейност. ВУМ разполага с шест компютърни зали, оборудвани със съвременни компютърни станции с актуални операционни системи и специализиран софтуер, както и осигурена постоянна локална и безжична интернет връзка. На 100 приравнени студенти се падат съответно по 74 кв. м. и 60 броя места. Осигурени са и 350 персонални компютри за учебна работа, като на 100 приравнени студенти се падат средно по 57 компютри.

Общата площ на Библиотечно-информационния комплекс (БИК) възлиза на 300 кв.м., като включва заемна, читалня, компютърна зала и хранилище. Потребителските зони са с капацитет от 80 до 100 работни места, като 23 от тях са компютърни работни места. На 100 приравнени студенти са осигурени средно 33 работни места в библиотеките. БИК е член на Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА), Асоциацията на академичните библиотеки, Българския информационен консорциум и на Фондация „Национална библиотечно-информационна система“. През 2015 год. БИК се е присъединил към Кодекса на специализираната библиотечна услуга

„Междубиблиотечно заемане“. БИК разполага с 14 007 библиотечни единици, вкл. 11317 библиотечни документа в електронни каталози; 11789 заглавия от електронни каталози и картотеки. Относителният дял на новопостъпилите библиотечни единици през последните 5 г. възлиза средно на 49%. Потребителите на БИК имат свободен електронен достъп до научни бази данни. Чрез самостоятелно заплащане от ВУМ БИК осигурява достъп до базите данни на EBSCO - eBook Academic Collection, eBook Business Collection, Business Source Complete, Regional Business News, eBook Collection, Health Source - Consumer Edition, AHFS Consumer Medication Information, Teacher Reference Center, Library, Information Science & Technology Abstracts, GreenFILE, European Views of the Americas: 1493 to 1750. Достъпът до Science Direct и Scopus се осигурява чрез абонамента на МОН за академични и научни библиотеки в България. БИК разполага с 15 модула на интегрирания специализиран библиотечен софтуер „Автоматизирана Библиотека“.

По 6.1.2. Във ВУМ се осигуряват необходимите човешки ресурси от академичния и административния състав за подкрепа и подпомагане на студентите в образователния процес и тяхната мобилност.

ВУМ полага грижи за благоденствието на студентите, както в академичен, така и в персонален план, за което помощ оказват Центърът за благополучие и обслужване на студентите и тюторната система, посредством която на всеки студент се осигурява академичен наставник. Във ВУМ са приети и се прилагат Процедури за обслужване на студенти и други заинтересовани лица от службите на ВУМ и Насоки за качество на обслужването във ВУМ (VUM Service Quality Guidelines).

По 6.1.3. Във висшето училище се предоставят възможности за повишаване на професионалната квалификация и компетенциите на административните служители, които обслужват обучаващите се в него студенти. Те участват в различни обучителни форуми, за което се осигуряват средства от бюджета на ВУМ. Качеството на тяхната работа се оценява при ежегодно провежданите анкети сред студентите във висшето училище.

Във ВУМ са осигурени условия за повишаване на квалификацията и компетенциите на служителите, осъществяващи административно и информационно обслужване на студентите. Те участват в ежегодните семинари на академичния състав и в други обучителни форуми, за което се осигуряват средства от бюджета на училището и реализират мобилности в чуждестранни университети с цел проучване на добри административни практики. За акредитирания период 22 представители на всички звена, обслужващи студенти на ВУМ, са провели мобилности по програма Еразъм и Еразъм+ с цел обучения в партньорски университети. При атестирането на служителите с функции за административно и информационно обслужване в училището се отчитат оценките на студентите по отношение на качеството на осъществяваното от тях обслужване.

По 6.1.4. ВУМ осигурява достатъчно ресурси (материални, човешки и финансови) за прилагане на новаторски практики в обучението и преподавателската дейност, в т.ч. осигуряване на финансиране чрез проектна дейност и чрез стопанските структури за комерсиализация на научните резултати и трансфер на иновации. Ръководство на ВУМ не е заявило искане за оценяване на средата за дистанционно обучение, въпреки, че има достатъчно ресурси за организиране и разработване на дистанционното обучение с оглед привличане на повече студенти от чужбина.

НИД във ВУМ се реализира чрез Научноизследователския институт (НИИ), създаден към ВУМ с решение на ВАС. Към НИИ функционира Българо-румънски център за устойчив туризъм и Междууниверситетски център по предприемачество. Като отделни юридически лица са създадени Високотехнологичен парк Добрич – ООД и Иновационен и изследователски център ЕООД, които се концентрират върху иновативните научни изследвания и създаването на иновативни продукти и представляват нови форми на сътрудничество и симбиоза между науката, образованието и иновациите.

В контекста на различни проекти с научно-приложен характер във ВУМ работят едновременно различни временни експертни екипи за трансфериране на вече създадени и утвърдени иновативни практики и методи. През последните три години ВУМ участва в 8 европейски проекти, чрез които се разработват иновативни образователни продукти. Чрез всички тези проекти се осигурява достатъчен финансов ресурс, за да се обезпечи внедряването на иновационни практики в обучението и преподавателската дейност. Допълнителни средства за финансиране на новаторските практики в образователната дейност се осигуряват и чрез финансиране, осигурено чрез стопанските структури за комерсиализация на научните резултати и трансфер на иновации.

Констатация за изпълнение на критерий 6.1.:

ВУМ е създадо съвременна материално-техническа база за обучение на студентите. Осигурено е необходимото финансиране на дейностите за обучение и подпомагане на студентите, преподавателите и административния състав при осъществяване на неговите функции. Висшето училище не прилага дистанционната форма на обучение.

СТАНДАРТ 7. УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Критерий 7.1 ВУ съобразно своята мисия събира и анализира информация за дейността на вътрешните структури за разработването и прилагането на политиката за осигуряване на качеството, в които взимат участие и външни заинтересовани страни.

По 7.1.1. Във ВУМ се събира и анализира перманентно информация за дейността на всички звена и се следи за прилагането на политиката за осигуряване и поддържане на качеството на обучението и академичния състав. Информацията се осигурява както от периодично осъществяваните вътрешни одити, анкетирването и чрез специално създадената информационна система по проект „Комплексно иновационно оптимизиране на системата за качество“ (КИОСК). Резултатите от анализа на информацията на различни нива и взетите решения се огласяват по подходящ начин.

Мисията на ВУМ поставя в центъра на вниманието студентите. За тази цел е разработил цялостна система за отчитане мнението на студентите по всички въпроси, свързани с развитието на училището, чрез системно провеждане на анкети на различна тематика и чрез участие на студентите в колективните органи за управление. При структурирането на всички колективни органи за управление на ВУМ са спазени изискванията на ЗВО за съотношение на академичния състав, в т.ч. хабилитираните преподаватели, и представителите на студентите. В Комисията по етика и академично единство е включен едни представител на студентите, в Общото събрание -3 студента, във Висшия академичен борд (Академичен съвет) - 4 студента, във Факултетния съвет - 13 студенти, в Съвета на колежа и общото събрание на колежа - 10 студента.

Представителите на потребителски организации участват в провежданите Кариерни форуми, форум „Свиквай с успеха”, ежегодни трудови борси, организирани съвместно с Бюрата по труда и други прояви, на които се обсъждат проблеми във връзка с обучението и се предлагат решения от страна на бизнеса, които се разглеждат на Ректорски съвет.

За подобряване на качеството на обучението през 2014 г. екип на ВУМ разработва проект „Комплексно иновационно оптимизиране на системата за качество“ (КИОСК) във Висшето училище по мениджмънт за създаване на *web*-базирана информационна система (ИС) в автоматизирана подкрепа на различните отдели и отчитането на дейността на академичния състав. КИОСК дава информация за: управление на студентското състояние; мониторинг на процеса на обучение; реструктуриране и обновяване на квалификационни характеристики, учебни планове и програми; създаване на електронен разпис на учебния процес; отчитане заетостта и публикационната дейност на академичния състав; усъвършенстване движението на учебно–методичната документация.

По 7.1.2. Висшето училище изследва перманентно мнението и препоръките на студентите, завършващите и реализираните възпитаници се по широк кръг актуални въпроси, свързани с политиката му по качество. Резултатите от анализите се обсъждат и разпространяват до всички заинтересовани страни с цел набелязване и провеждане на превантивни и коригиращи действия (при необходимост).

Освен информацията, която се събира чрез система КИОСК, Висше училище по мениджмънт събира и анализира регулярно информация за мнението на студентите и всички заинтересовани страни относно качеството на изпълнение на различните аспекти от дейността му. Това се осъществява основно чрез провеждане на периодични анкети сред студенти, партньори и работодатели относно съдържанието на учебните планове и програми; учебните ресурси; кариерното развитие на настоящи и завършили студенти; качеството на обучение; удовлетвореността от качеството и методите на обучение и др. Анкетирането се провежда на основата на утвърден от ръководството на висшето училище „**Правилник за съставяне и провеждане на проучване сред заинтересованите страни**“. Анкетирането се извършва лично с писмени въпросници и онлайн – чрез изпращане на електронни формуляри на анкети с помощта на специализиран свободен софтуер. Електронните въпросници се разпространяват директно на хартиен носител и в електронна форма чрез e-mail и социалните мрежи. Попълнените анонимни формуляри се получават във виртуален хард-диск, до който имат достъп само ръководството във ВУМ.

Ежегодно ВУМ проучва удовлетвореността на студентите относно организацията на учебния процес, услугите, които висшето училище предлага, цялостния опит от следването, материалната база, библиотеката и библиотечния фонд, компютърните лаборатории, електронни ресурси, онлайн базирани платформи за обучение и др. След приключване на академичната година Кариерният център проучва мнението на завършилите студенти за реализацията им, как е продължило професионалното развитие на студентите след завършване, относно доходите им, къде работят, каква позиция заемат към момента.

По 7.1.3. ВУМ провежда анкетиране и допитване до работодатели и представители на потребители на кадри, които са документирани и представени. Получената информация се използва за актуализиране на учебните програми и планове в посока доближаване до изискванията им и в същото време, осигуряване

на подходящи за бъдещата реализация на завършилите знания, умения и компетенции.

Обратната връзка за мнението и оценката на работодателите за нивото на подготовка на студентите спрямо нуждите на пазара ВУ получава от прекия си контакт с работодателите, от ежегодни анкети до работодателите, от оценъчната форма, която те попълват в края на стажа за всеки студент. ВУМ има партньори в цял свят, като за последните две академични години от 2015 до 2017 е сключило тристранни договори за сътрудничество с 57 компании. Съобразяването с изискванията на бизнеса ВУМ коригира или приема нови политики, мерки и действия за повишаване качеството на образованието и успеваемостта на студентите на пазара на труда. За да получи още по-ясна представа за нуждите и оценката на работодателите, от учебната 2017/2018 година ВУМ залага и **количествено измерване на критериите**, по които работодателите дават своята оценка. В анкетите традиционно се акцентира върху мнението на работодателите за това, как ВУМ да ориентира обучителните си програми в съзвучие с потребностите на пазара на труда.

Констатация за изпълнение на критерий 7.1.:

Във ВУМ се събира и анализира информация за дейността на вътрешните структури и за състоянието на обкръжаващата среда. Изводите се използват в управлението на всички равнища в структурата на висшето училище.

СТАНДАРТ 8. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Критерий 8.1. Висшето училище публикува информация за: приети програмни документи и учебна документация; решения и резултати от одити, свързани с качеството на обучението на студентите и на академичния състав; решения от академични и факултетни съвети; за университетски форуми с участието на представители на студентите, синдикални и потребителски организации.

По 8.1.1. ВУМ има добре разработена и структурирана интернет страница, която се поддържа в актуално състояние. На нея са публикувани всички официално приети вътрешни нормативни актове на висшето училище, регламентиращи отделните дейности и процеси в училището, както и голям обем информация за кандидат-студентите, студентите и обществеността, свързана с образователната му дейност.

WEB – страницата на ВУМ се поддържа в актуално състояние и осигурява голям обем информация за кандидат-студентите, студентите и обществеността. На нея са публикувани всички официално приети вътрешни нормативни актове на висшето училище, регламентиращи отделните дейности и процеси в него, както и устройствените правилници на отделните структурни звена на училището; информация за предлаганите специалности за обучение на студенти в отделните форми, ОКС и професионални направления, учебните планове на специалностите, графици на учебния процес и изпитните сесии по курсове и семестри през конкретната учебна година, конспекти за държавните изпити, стажантски програми за студенти, програмата „Еразъм+”, квалификационни курсове, свободни места за работа в конкретни фирми, често задаваните въпроси във връзка с приема и обучението на студенти и отговорите им и друга информация, свързана с образователната дейност на висшето училище.

По 8.1.2. На интернет страницата на ВУМ има публикувана конкретна информация за неговата научноизследователска и международна дейност, приоритетите и целите на научноизследователската дейност на академичния

състав, както и за постиженията на преподаватели и студенти от научноизследователската, спортната и други дейности.

За публикуването на конкретна информация за научноизследователската дейност на ВУМ на сайта е обособена секция „Научна дейност“, в която се качват: покани за участия в годишни научни конференции на ВУМ; годишници на ВУМ; сборници и доклади; линкове към страниците на научните списания на ВУМ - European Journal of Tourism Research, Journal of Pedagogy and Educational Management, VUM Management Review. Профилите на преподавателския състав в уебстраницата на ВУМ дават пълна информация за научната им дейност, като позволяват справка на цитиранията с линк до Google Scholar. Ежегодно.

Висшето училище информира обществеността за научни, академични, спортни и други постижения на своите студенти и преподаватели чрез: електронни информационни кампании (имейл съобщения, информационни бюлетини) към настоящи и бивши студенти, академичен и неакадемичен състав на ВУ и партньорски организации; оповестяване на публикации в електронните научни бази данни; организиране на пресконференции и разпространение на прес-информация до местни и национални медии; публикации за извършени дейности, постижения, резултати в секция „Новини“ на уебстраницата на ВУМ, както и в изградената вътрешно-информационна DEC система за студенти и преподаватели; публикации в страниците на ВУМ в социалните мрежи; организиране на събития в рамките на висшето училище или изнесени такива, като информационни дни за настоящи, бивши и бъдещи студенти, форуми (кариерни, научноизследователски), дискуссионни семинари; представяния пред обществеността по време на организирани от държавни институции и местната власт обучителни, информационни и дискуссионни семинари за академичен и неакадемичен състав на висшето училище.

По 8.1.3. ВУМ има добре изградени процедури за информиране относно програми за мобилности, за сътрудничеството с чуждестранни университети; възможности за обмен на студенти и докторанти и възможностите за получаване на съвместни и двойни дипломи.

ВУМ активно информира всички заинтересовани страни относно възможностите за обучение за двойна диплома с Cardiff Metropolitan University, както и с други чуждестранни университети, с които има ключени договори, за възможностите за мобилност. Разпространението на информацията сред кандидат-студенти, настоящи студенти и други заинтересовани страни за възможностите за обучение по програми за двойна диплома и за мобилност са: разработване на пакети от информационни материали на български и английски език (в т.ч. и електронни брошури); периодично разпращане на електронни бюлетини към настоящи и бъдещи студенти, които отразяват условия и срокове за кандидатстване, полезна информация за партньорски университети и дестинациите им; организиране на информационни дни съвместно с представители на партньорски институции относно възможностите за обучение за двойна диплома във ВУМ и възможностите за мобилност; участие на образователни форуми с цел популяризиране на програмите за двойна диплома във ВУМ и възможностите за мобилност на студенти и др.

Чрез секция „Еразъм+“ на интернет страницата си ВУМ информира за действащите си партньорства с висши училища от страни, партниращи в програма Еразъм+ и страни, които са част от програмата. Секцията осигурява висока информираност на всички заинтересовани страни по отношение на възможностите и условията за входяща/изходяща мобилност на студенти и персонал с цел обучение или с цел практика, като включва и функция за търсене на институции по ключови думи,

дестинация, висши училища в програмни и партниращи страни. Разработен е гид за студенти, който разяснява възможностите за трансфер на ECTS кредити, включващ и допълнителна полезна информация. Висшето училище информира обществеността и всички заинтересовани страни за възможности за мобилност/обмен с чуждестранни университети и чрез разпространяване на информация в медийното пространство.

По 8.1.4. На интернет страницата на ВУМ има огласена информация за резултатите от одитите на СУК и от анкетните проучвания сред студентите, бизнеса и работодателите. Тази информация е структурирана и включва резултатите от вътрешни и външни одити; резултатите и мерките, взети след проведени анкетни проучвания за качеството на обучение и за реализация и заетост на завършилите.

ВУ оповестява информация относно резултатите от вътрешни и външни одити и за резултатите от ежегодните анкетни проучвания сред студенти и работодатели относно качеството на обучение, преподавателски състав и реализация на студентите, както и за постигнатия напредък по установените слабости и направените препоръки. В секции „Алумни“ и „Кариерен център“ на уебстраницата на висшето училище студенти и работодатели могат да следят актуалната информация относно резултати от проведени запитвания към тях. Резултатите се оповестяват също и в секции „Новини“ и „За нас“ на уебстраницата на ВУМ, в страниците на ВУМ в социалната мрежа LinkedIn, чрез изпращане на масмейли и посредством новинарските бюлетини на ВУМ. Честа практика е провеждането на анкетни проучвания сред студенти и работодатели, както и оповестяване на резултатите след взети мерки от други такива, да се извършват по време на тематични събития, свързани с кариерното развитие на настоящи и бивши студенти.

Констатация за изпълнение на критерий 8.1.:

Във ВУМ са създадени условия за прозрачност на дейностите чрез използване на разнообразни комуникационни канали за доставяне на точна, актуална и леснодостъпна информация на всички заинтересовани вътрешни и външни лица.

СТАНДАРТ 9. ТЕКУЩ МОНИТОРИНГ И ПЕРИОДИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОГРАМИТЕ

Критерий 9.1. Регулярен мониторинг (преглед) и актуализиране на учебните програми, съобразно еволюцията на научните знания и технологии.

По 9.1.1. Учебните програми (специалности) във ВУМ съответстват в значителна степен на икономическите и социалните потребности на региона и на обществото. Те са адаптирани към интересите на младите хора и са със силна практическа насоченост.

ВУМ извършва периодичен мониторинг за съответствието на учебните програми с изискванията на бизнеса. Заместник-ректорът „Връзки с бизнеса“ има пряка отговорност за създаването на организация и осъществяване на периодичен мониторинг на учебните програми. На заседания на Ректорския съвет всяко шестмесечие се обсъждат тенденциите на пазара на труда и адекватността на учебните програми на ВУМ. В последните 5 години са направени промени в учебните планове на 4 от съществуващите програми в ОКС „професионален бакалавър“ („Хотелски мениджмънт“; Международен бизнес мениджмънт, Бизнес Администрация и Софтуерни системи и технологии) и на една в ОКС „бакалавър“ (Бизнес администрация). Въведени са нови задължителни дисциплини и са добавени избираеми

дисциплини. При промените в учебния план на специалност Софтуерни системи и технологии са съобразени препоръките на НАОА, направени при оценяването на проекта за разкриване на ПН 4.6., а именно – в учебния план да бъдат включени всички основни дисциплини, които са традиционно необходими за подготовката на специалисти в професионалното направление. Голяма част от промените са направени след отчитането на препоръките на работодателите, а друга част са на база на годишните отчети на специалностите, подготвени от програмните им директори. В протоколите от заседанията на програмните комитети е отразено участието на студентите в обсъжданията на въпросите, касаещи специалностите.

По 9.1.2. Във ВУМ са одобрени и публично огласени образователни програми, чийто учебните планове са актуални и приети след задълбочени обсъждания, съобразени с потребностите на пазара на труда от конкретни специалисти.

След проведен мониторинг на учебните планове и извършен анализ на съответствието им с получаваната квалификация от студентите, ръководството на ВУМ е извършило промяна на професионалните направления на две специалности: „Хотелски мениджмънт“ от 3.7 Администрация и управление на 3.9 Туризм, и „Международен бизнес и мениджмънт“ от 3.8 Икономика на 3.7 Администрация и управление. Като аргументи за двете промени ВУМ посочва следните: 1) Новото направление на двете специалности отразява по-добре съдържанието на учебния план на специалността и квалификацията, получавана от студентите. 2) Хотелиерството е неразделна съставна част на туризма и е логично специалност „Хотелски мениджмънт“ да е в направление 3.9 Туризм. 3) По-голяма част от фундаменталните и специализиращите дисциплини в учебния план на „Международен бизнес и мениджмънт“ са свързани с мениджмънт, което предполага специалността да е в направление 3.7 Администрация и управление. 4) Новото направление на всяка от двете специалности дава възможност на студентите да надградят и разширят в магистърска програма получените в ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“ знания, умения и компетентности.

По 9.1.3. Във висшето училище се осъществява системен мониторинг и преглед на предлаганите от него образователни програми, които се сравняват с аналогични програми на други висши училища в страната, осъществяващи обучение на студенти в професионалните направления в които ВУМ обучава, с цел съобразяване с тях и осигуряване на по-добра подготовка и професионална реализация на неговите възпитаници.

Постоянният мониторинг и адаптация на учебните програми се осъществява в две основни насоки: адаптиране на програмите съгласно академичните стандарти в българското и европейското образователно пространство и адаптиране на програмите спрямо нуждите и изискванията на бизнеса. Този процес се осъществява чрез перманентен диалог с всички заинтересовани страни: студенти, академичен състав, административен персонал, алумни, международни академични партньори, бизнес партньори, Съвета на учредителите и донорите на ВУМ. Мониторингът обхваща всички нива на изграждане на учебното съдържание. Обратна информация за полезността на програмата преподавателят получава и чрез обобщените резултати от студентските анкети, които се попълват от студентите поне веднъж в семестъра. Непосредствен контрол над учебните програми се осъществява от програмния директор и програмния комитет на специалността заедно с модератора на специалността и външния проверяващ на специалността. Цялостният контрол върху съвместимостта и качеството на учебните планове по специалностите в различните направления и ОКС се

осъществява от Комисията за осигуряване и оценяване на качеството (КООК), чийто председател е заместник-ректорът по учебна дейност и качество.

По 9.1.4. Промените в учебните програми се правят прецизно и са целево оправдани по отношение на предлаганата на трудовия пазар квалифицирана работна сила.

Чрез Кариерния център ВУМ анализира два пъти в годината състоянието на трудовия пазар и търсените компетенции от страна на бизнеса. Проучват се както анализите, изготвени от Българска стопанска камара по отрасли, така и анализите на други браншови камари и организации. Анализи на трудовия пазар се извършват и от програмните комитети на специалността. Въз основа на извършените анализи се вземат решения и се предприемат конкретни действия за адаптирането на учебните програми към изискванията на пазара на труда. Така е създадена специалност „Софтуерни системи и технологии“ от ПН 4.6 и на програма „Хотелиерство и кулинарни изкуства“. Осъществяват се през същия период промени в специалностите „Международен бизнес мениджмънт“ и „Международни финанси и търговия“, също са в унисон с потребностите на бизнеса както в страната, така и на глобалния пазар.

По 9.1.5. Ангажираността на преподаватели, студенти и работодатели в мониторинга, прегледа и ревизията на учебните програми е висока и се търсят постоянно начини за разширяването на тази форма на работа.

При мониторинга и прегледа на отделните образователни програми във ВУМ активно участие вземат преподавателите в отделните катедри към висшето училище, студентите и представители на бизнеса и работодателите. Тяхната ангажираност и съпричастност с тези дейности спомагат за подобряване на обучението в училището и повишаване на неговото качество. В мониторинга на учебните програми в последните пет години документирано са участвали 33 студенти и 31 работодатели.

Констатация за изпълнение на критерий 9.1.:

Във ВУМ се осъществява постоянен мониторинг и периодично преразглеждане на програмите, в резултат на което се постигат институционалните цели и съответствие на потребностите на студентите и на трудовия пазар.

СТАНДАРТ 10. ЦИКЛИЧНО ВЪНШНО ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 10.1. Висшето училище осъществява планирани дейности за самооценяване и външни оценки на всички учебни програми

По 10.1.1. Във ВУМ е изградена необходимата организация и се провеждат регулярни самооценки и външни одити на висшето училище от агенции, признати на национално и международно ниво, както и от партньорските институции, с които ВУМ има сключен договор за обучение по съвместни програми. Информацията за проведените вътрешни и външни одити е публикувана на сайта на висшето училище.

На основата на внедрената Система за управление и контрол на качеството във висшето училище периодично се извършват вътрешни одити за определяне на ефективното й поддържане в съответствие с изискванията на ISO 9001:2008. През наблюдавания период са организирани и проведени 12 вътрешни одита. Във ВУМ оценки за качеството на обучението по отделните образователни програми се правят и при регулярните анкетни проучвания сред студентите, както и сред бизнеса и

работодателите като външни заинтересовани страни. На основата на техните оценки и препоръки при анкетите са предприемани коригиращи действия по програмите.

Външните оценявания на ВУМ се осъществяват в две основни направления – от агенции, признати на национално и международно ниво и от партньорските институции, с които ВУМ има сключен договор за обучение по съвместни програми. Освен от НАОА, ВУМ има институционална акредитация и от Британския Акредитационен Съвет (British Accreditation Council for Independent Further and Higher Education (BAC)). През периода октомври – декември 2016 ВУМ е одитиран за подновяване на акредитацията за нов 4 годишен период, като е дадена положителна акредитация от BAC до 2021.

Външни оценявания по линия на партньорските институции – Cardiff Metropolitan University се извършват ежегодно. Два пъти всяка година (през зимния и през летния семестър) ВУМ е посещаван и одитиран от координатора на програмите на Кардиф за ВУМ. Британският координатор на програмите за ВУМ участва в заседания на програмните комитети, на които се представят резултатите от учебната работа и се обсъждат въпроси, касаещи студентите, провежда независими срещи със студентите и с преподавателите и изготвя доклад с оценка за състоянието на учебния процес, материалната база, системата за контрол и качество на учебния процес.

През оценявания период са извършени ресертификационен и контролни външни одити на СУК от международната сертифицираща организация CBS Ltd. При тях не са констатирани несъответствия във функционирането на системата, които да влияят върху качеството на образователната и другите дейности в училището. Текущият сертифициционен цикъл обхваща периода от 12.12.2016 до 16.09.2018 г.

По 10.1.2. Висшето училище осъществява изискваните дейности по последващ акредитационната процедура мониторинг за постигане на увереност, че напредъкът, постигнат след последната дейност по външното осигуряване на качеството, се взема предвид при подготовката на следващата. Във висшето училище се съблюдават решенията и препоръките от акредитационни процедури и се предприемат конкретни коригиращи действия. Коригиращи действия се предприемат и по повод резултатите от външни оценявания на съвместните програми за обучения, както и във връзка с оценките и препоръките на студентите, бизнеса и работодателите при тяхното анкетиране.

Висшето училище предприема ефективни мерки за реализиране на препоръките, дадени от външни оценяващи институции - НАОА, Британския Акредитационен Съвет, CBS Ltd, както и външните оценяващи на съвместните програми за обучение. За целта във ВУМ се изготвят планове за действие съобразно препоръките или откритите проблемни области, които включват конкретни мерки за тяхното отстраняване или подобряване, срокове и отговорен за тяхното изпълнение, както и орган за контрол на качеството на изпълнение. Плановете за действие се обсъждат на катедрените съвети, като в тях взимат участие, преподаватели и представители на студентите. Мониторингът за изпълнението на плановете за действие се осъществява от програмните директори, ръководителите на катедри и академичния директор.

По 10.1.3. В Международен колеж – Албена, който с решение на Народното събрание е преобразуван във ВУМ, са предприети действия за отстраняване на констатирани слабости и недостатъци при програмната акредитация на професионалните направления в колежа. Предприети са също така действия за изпълнението на препоръките на НАОА, дадени при оценяването на проекта за преобразуване на колежа във ВУМ, включително за изпълнение и на препоръките

на НАОА, дадени при оценяване на проекта за разкриване на ПН 4.6. Информатика и компютърни науки.

ВУМ има получени програмни акредитации за професионални направления 3.7 Администрация и управление (срок до 21.10.2014 г.), 3.8 Икономика (срок до 20.05.2014 г.) и 3.9 Туризм (срок до 10.06.2014 г.) за придобиване на ОКС „професионален бакалавър”, чийто срок е изтекъл през 2014 г. По информация в доклада-самооценка в законоустановения срок Висшето училище Международен колеж – Албена е представило доклади-самооценка по професионални направления и доклади за изпълнение на препоръките от предходните програмни акредитации и е заявило откриване на процедури за нови програмни акредитации по професионалните направления. НАОА е прекратила процедурите за програмни акредитации, тъй като междуременно Акредитационният съвет на НАОА е дал положителна оценка на проекта за преобразуване на Международен колеж – Албена в специализирано Висше училище по мениджмънт, Варна.

ВУМ е предприело конкретни действия за изпълнението в срок на направените препоръки при преобразуването му от колеж в специализирано висше училище. Предприети са и действие по изпълнение на препоръките на АС на НАОА, дадени при оценяването на проекта за разкриване на ПН 4.6. Информатика и компютърни науки.

През акредитирания период ВУМ има 6 оценени програми с действаща програмна акредитация, а броят на временно разрешените програми е 15. Една програма („Софтуерни системи и технологии“ за ОКС „професионален бакалавър“) е претърпяла промяна в резултат на препоръки от НАОА, при оценяване на проект за разкриване на ПН 4.6 Информатика и компютърни науки. Няма прекратени програми за обучение за периода.

Констатация за изпълнение на критерий 10.1.:

Регулярните вътрешни и външни одити на ВУМ, осъществени от национални и международни институции през оценявания период, показват устойчиво във времето осигуряване и поддържане на високо равнище на качество на обучението и на академичния състав. Констатациите от всеки одит стимулират към разработване на целенасочени мерки за подобряване на образователната услуга.

**Председател на ПКСНУ:
(проф. д-р Галина Младенова)**